

CLAIRE MORELON, *Streetscapes of War and Revolution. Prague, 1914–1920*, Cambridge: Cambridge University Press, 2024, 320 s.

Claire Morelon, přednášející moderních evropských dějin na Manchesterské univerzitě, si pro svůj nejnovější výzkum přechodů od impéria k národním státům vybrala příklad Prahy. V případové studii, která vychází z dějin „zdola“, přehodnocuje souvislost mezi první světovou válkou a novým světovým řádem po roce 1918. Prahu považuje za ideální místo: do první světové války vstupovala jako třetí město habsburské říše, ale v roce 1918 se stala hlavním městem zcela nového národního státu – Československa. Autorka zkoumá, jak tato proměna vypadala, zněla a působila na úrovni ulice. Na základě důkladného archivního výzkumu pečlivě rekonstruuje smyslovou strukturu města, od plakátů vylepených na zdech přes výlohy obchodů, odznaky, které nosili kolemjdoucí, až po davy lidí shromážděných na protest či oslavu. Výsledkem je jak atmosférický popis života uprostřed války a změny režimu, tak i nová interpretace císařského kolapsu zdola, v níž je prožitek na habsburské domácí frontě zásadní pro pochopení světového řádu po Versailles, který následoval.

MARTA FILIPOVÁ, *Czechoslovakia at the World's Fairs. Behind the Façade, Budapest – Vienna – New York: Central European University Press, 2024, 302 s.*

Meziválečné Československo se jako nový stát snažilo o nezaměnitelnou a výraznou mezinárodní značku. A ideální příležitost k tomu nabízela účast na světových výstavách. Marta Filipová z Centra pro moderní umění a teorii při Masarykově univerzitě v Brně ve své knize přitom nepředkládá pouhý přehled československé účasti na největších mezinárodních výstavních akcích. Nahlíží v ní za uhlazenou fasádu modernistických pavilonů, zkoumá průniky architektury, umění a designu s obchodními zájmy, státními agendami, individuálním působením a veřejností a nabízí komplexní pohled na produkci a recepci národních expozičních, včetně bohatého obrazového materiálu. Design, obsah a kontext československých expozičních prostředkovával idealizovaný narativ československého státu a národa. Jako československé byly představeny těžká technika, moderní umění, turistické destinace nebo jídlo a pití, zatímco mnohé aspekty společenského života – zejména ženy nebo etnické menšiny – byly zastoupeny velmi málo nebo úplně chyběly. Autorka argumentuje, že předměty a myšlenky, které organizátoři pavilonu vystavovali, legitimizovaly a potvrdzovaly existenci nového státu nejen prostřednictvím začleňování, ale

i vylučování exponátů, lidí a myšlenek. Ačkoli se kniha zaměřuje na Československo, nabízí také podstatný vhled do sebe prezentace ostatních nástupnických států.

LUCIE DUŠKOVÁ, *Vytváření socialistické noci. Společnost, představy a každodennost v Československu 1945–1960, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2024, 309 s.*

Od nejstarších kultur slouží noc jako metafora a symbol. V moderní době byla sice noční činnost „normalizována“, průmyslová modernita si noc podmanila jakožto další příležitost pro pracovní a výrobní procesy. Rozvoj technologií a osvětlení pak noční město otevřel lidem jakožto prostor volného času a zábavy. Vždy nicméně noc znamenala příležitost i nebezpečí. Představovala zvláštní či svým způsobem mimoběžný čas s vlastními významy. Provázela rétoriku a obraznost nejrůznějších myšlenkových směrů a sociálních projektů, utopii a experimentů. A je také spojována se zločinem. Lucie Dušková, pracovníce Ústavu hospodářských a sociálních dějin Filozofické fakulty UK ve své monografii, která vychází z její disertační práce, předkládá reflexi „socialistické noci“ v Československu v letech 1945–1960. Zaměřuje se nejen na noc v socialistické imaginaci, ale sleduje ji v rámci sociálních praxí a sdílených kulturních vzorců socialismu, který byl oficiálně dosažen v roce 1960. V knize se proto zabývá otázkou, jak se v tomto procesu utvářela nová – socialistická – noc, ať už v jejím symbolickém vnímání, tak v každodenním prožívání.

JAKUB ŠLOUF, „*Takový socialismus nechceme!*“ *Kultura protestu průmyslového dělnictva v českých zemích v letech 1945–1968, Praha: Akropolis – Ústav pro studium totalitních režimů, 2023, 475 s.*

Existovaly v období státního socialismu v Československu stávkové? Souhlasili tehdejší zaměstnanci průmyslu s vládní politikou? Byli dělníci úspěšní v prosazování svých mzdových a sociálních požadavků? A jakým způsobem jejich tlak ovlivňoval celkovou společenskou a politickou realitu? Tyto otázky si klade nová kniha Jakuba Šloufa, pracovníka Ústavu pro studium totalitních režimů, a přináší některé možná překvapivé odpovědi. Po celé sledované období se totiž odehrávalo značné množství stávek. Průmysloví dělníci sice patřili v rámci diktatury k privilegovaným a loajálním částem společnosti, přesto paradoxně byli zdaleka nejčastěji protestující společenskou skupinou. Mohli si totiž na rozdíl od jiných dovolit razantně prosazovat své zájmy. Tehdejší stávkové nebyly